

GRADIVO ŠT. 10

„Nedržavljeni, tuji v lastni državi“, članek avtorice Camille Petit

Bili so državljani države, ki ne obstaja več. Niso niti brez države niti tuji. Rečejo jim „nedržavljeni“. Zaradi razpada Sovjetske zveze je danes v Latviji 280.000 ljudi s tem zapletenim statusom. To vprašanje ponazarja težave z integracijo ruske manjšine v tej državi.

„Leta 1993 sem izgubil državljanstvo. Nisem več smel delati za mestni svet v Rigi. Nisem več smel kupiti zemljišča. Nisem več smel delati v politični stranki. Postal sem drugorazredni državljan.“ Aleksander Gaponenko že 60 let živi v Latviji, vendar v svoji domovini velja za nedržavljana. Ta status pomeni, da nima političnih pravic in ne sme opravljati nekaterih poklicev v javnem sektorju in sodstvu. Razen tega uživa iste pravice kot vsi državljani Latvije.

Kompleksna identiteta

Njegova identiteta ima zapletene korenine. Izhaja iz mešane družine, odraščal je z rusko kulturo, njegova domovina pa je bila vedno Latvija. Opredeljuje se predvsem kot Rus.

<http://www.euroviews.eu/2014/2014/04/29/aliens-in-their-own-country/>
Zvočni posnetek Aleksandra Gaponenka (32 sekund)

Nekateri se opredeljujejo kot Latvijci in Rusi. Med temi je Elizabete Krivcova, ki je skupaj z Aleksandrom Gaponenkom soustanovila Kongres nedržavljanov – nevladno organizacijo, ki se zavzema za polne demokratične pravice za to skupino ljudi. V devetdesetih letih je pridobila latvijsko državljanstvo, da lahko dela kot odvetnica.

<http://www.euroviews.eu/2014/2014/04/29/aliens-in-their-own-country/>

Zvočni posnetek Elizabete Krivcove (36 sekund)

„Izpit je zelo ideološki“

Ta večplastna in kompleksna identiteta je ovira pri naturalizaciji nedržavljanov, saj je njihova ruska dediščina v nasprotju z latvijsko. Za pridobitev latvijskega državljanstva morajo opraviti preizkus znanja latvijskega jezika in preizkus poznavanja državne himne, pomembnih zgodovinskih dejstev in temeljnih ustavnih načel. Mnogi nedržavljeni menijo, da to ni pravično.

„Izpit je zelo ideološki. Priznati moraš, da je Rusija okupirala Latvijo. Vprašanja o sovjetskih časih se nanašajo samo na negativne vidike. Ko gre za gospodarstvo, se poudarja industrializacija in prisilna kolektivizacija v kmetijstvu. Ko gre za življenje ljudi, se poudarja represija. Prijatelj mi je razložil, kako se je pripravil na vprašanja. Rekel mi je, da ima jasno izdelano mnenje o zgodovini, vendar mora razmišljati ravno nasprotno, če želi pravilno odgovoriti na vprašanja,“ pojasnjuje Elizabete Krivcova.

Za Aleksandra Gaponenka, ki zavrača naturalizacijo, sprejetje latvijskega državljanstva pomeni uklonitev vladni politiki. „Če želim opraviti izpit, moram potrditi, da se strinjam s sedanjim družbenim modelom, čeprav sem popolnoma proti. Nočem sprejeti, da je Latvija samo za Latvijce.“

Valerij Komarov, prav tako nekdanji nedržavljan, je pridobil državljanstvo ob rojstvu prvega otroka pred desetimi leti. „S tem, ko sem opravil izpit, sem priznal, da sem priseljenec, čeprav sem rojen v Latviji in sem vedno živel tukaj. Nisem kriv, da se je geopolitični položaj spremenil. To sem naredil za sina, da ne bi tudi on dobil tega statusa,“ pravi.

Vpliv Rusije

Postopek pridobitve državljanstva je manj privlačen tudi zato, ker je ruska vlada leta 2008 odločila, da lahko nedržavljeni v Rusijo potujejo brez vizuma – kar je zelo zanimiva ponudba za tiste, ki imajo še vedno sorodnike v Rusiji. Vpliv Vzhoda se posredno kaže tudi skozi razlike v pokojninskem sistemu in ekonomskih ugodnostih za ruske državljane, kar je dodatna spodbuda za nedržavljenke, da se odločajo za Rusijo. Od leta 2010 njihovo število presega število novih latvijskih državljanov in še narašča. Čeprav ni raziskav o tem, zakaj se nedržavljeni raje odločajo za rusko kot za latvijsko državljanstvo, pa latvijski urad za državljanstvo in migracije priznava, da bi lahko bil razlog zgodnejša upokojitvena starost. Gaponenko meni, da gre tudi za obliko protesta proti politiki latvijske vlade do ruske manjšine.

Mrtva točka

Vprašanje še vedno ni rešeno, saj po mnenju vlade ni dovolj upravičenih razlogov, da bi nedržavljanom samodejno podelili latvijsko državljanstvo. V slabih dvajsetih letih se je število nedržavljanov zmanjšalo s 730.000 na 280.000. Glavni dejavnik zmanjšanja je umrljivost, saj je bilo od opredelitve statusa nedržavljenke naturaliziranih le 140.000 ljudi. Karlis Eihenbaums, tiskovni

HIŠA EVROPSKE ZGODOVINE

predstavnik latvijskega zunanjega ministra, pojasnjuje, zakaj je reševanje tega vprašanja tako zapleteno.

<http://www.euroviews.eu/2014/2014/04/29/aliens-in-their-own-country/>

Zvočni posnetek Karlisa Eihenbaumsa (1:44)

Čeprav latvijska vlada izključuje možnost samodejne naturalizacije nedržavljanov, jih še naprej spodbuja, naj zaprosijo za državljanstvo. Preizkusi znanja latvijskega jezika in zgodovine so bili z leti poenostavljeni, s spremembo zakona o državljanstvu pa je bil poenostavljen tudi postopek pridobitve državljanstva. Večkrat je bila znižana upravna taksa za nekatere ljudi (osebe z nizkimi dohodki, brezposelni, upokojenci), politično preganjane osebe in invalidi pa so povsem oproščeni plačila. Kongres nedržavljanov pa želi doseči mnogo več od poenostavljenega postopka pridobitve državljanstva. Kot prvi korak zahtevajo odškodnino, spremembo politike do etničnih Rusov in manj omejitev glede opravljanja poklicev. Toda dialog med Kongresom nedržavljanov in latvijsko vlado je bil prekinjen. Ljudje iz te organizacije so celo prepričani, da latvijska vlada čaka, da bodo nedržavljeni pač pomrli.

Evropske volitve, novo upanje

Na evropski strani nastaja novo upanje za spremembe. „Obstaja možnost, da bodo Evropsko komisijo in Parlament po volitvah vodili socialni demokrati in stranke politične levice,“ pravi Elizabete Krivcova. A kot opozarja Aleksander Gaponenko: „Kot nedržavljan brez političnih pravic na to nimam vpliva.“

Na koncu članka je interaktivna časovnica o zgodovinskem ozadju statusa nedržavljana.

Vir: [Euroviews 2014](#)

- Kateri so največji izzivi, s katerimi se soočajo etnični Rusi v Latviji?
- Katere zgodovinske okoliščine so privedle do sedanjega stanja v tej državi?
- Kakšen je odziv latvijske vlade?
- Katere rešitve tega vprašanja predlagajo učenci?